

Yksityisyys ja terveydenhuollon tietotekniikka

Talous ja terveys ovat kaikkein henkilökohtaisimpia elämänalueita. Harva on valmis kertomaan pankkitilinsä saldoa, palkkaansa tai luottokorttinsa numeroa julkisesti. Terveystieteen suhteen ei osata olla yhtä varovaisia. Terveystietoa googlataan netistä ja oireita vertaillaan keskustelupalstoilla, ja jotkut liittyvät vaivaa käsittelevään Facebook-ryhmään. Aiemmin yksityiset terveystiedot saattavat lurahtaa julkisiksi puolivahingossa.

Potilaalle itselleen netistä on suurta apua, mutta vielä enemmän hyötyy terveyteen ja sairauksiin erikoistunut teollisuus. Nettipalvelujen avulla se saa haltuunsa tietoja, joiden keräämisen henkilötietolaki muutoin kieltäisi niiden arkaluonteisuuden vuoksi.

Sairauksiin ja lääkitykseen liittyvät tiedot ovat arvokkaita, sillä niiden kaupallinen hyödyntäminen on helppoa. Tarvittaessa ihminen on valmis luopumaan monista asioista, mutta lääkkeitä ja terveydenhoidosta pidetään kiinni vaikeinakin aikoina. Monia lääkkeitä myös käytetään säännöllisesti ja pitkään, joten niissä liikkuvat isot rahat.

Ei siis kannata ihmetellä, miksi valtaosa roskapostista tyrkyttää juuri lääkkeitä. Antibiootit, laihdutus-, masennus- ja etenkin potenssipillerit tekevät netissä hyvin kauppansa. Vuonna 2009 Suomen tullin haaviin jäi yli 140 000 laittomasti tilattua pilleriä, ja tänä vuonna määrän arvellaan moninkertaistuvan. Näin siitä huolimatta, että lääkkeiden tilaaminen netistä on laitonta ja riski joutua huijatuksi erittäin suuri.

Monet sivustot jakavat tietoa sairauksista, **1858** eikä sivuilta useinkaan käy ilmi, että tiedot on

tuottanut lääketehdas tai alan kauppias. Tällaisille sivuille ei kannata luovuttaa itsestään liikaa tietoja. Osa sivuista on selvää suomea, jolloin lukija saattaa kuvitella niiden olevan viranomaisten tuottamia. Näin kävi viime syksynä, kun sikainfluenssa.fi-sivusto nousi Googlen tuloslistalla ykköseksi ja ohitti suosiossa kirkkaasti virallisen tiedottamisen.

Tietosuojariskeistä huolimatta verkko avaa uusia mahdollisuuksia terveystalustoille. Niiden hyödyntäminen on jatkuvaa tasapainoilua yksityisyyden ja helppokäyttöisyyden välillä. Ristiriita on ilmeinen: kotimaan toiminnassa ollaan ylivarovaisia samalla, kun tiedot vuotavat käyttäjiltä itseltään ulkomaisille toimijoille.

Moni pyytää terveystalustusta tai työpaikan lääkäriä lähettämään verikokeiden tulokset sähköpostilla. Yleensä sitä ei sallita, vaikka potilas itse antaisi siihen luvan, koska pelätään jonkun ulkopuolisen saattavan nähdä tiedot. Toinen esimerkki ovat sairaaloiden kotiin lähettämät toimenpidekertomukset. Miten paljon aikaa ja rahaa säästytäkään, jos tekstin voisi lähettää sähköpostina paperikirjeen sijaan!

Vielä suuremmat mahdollisuudet liittyvät sähköisten reseptien ja potilastietojen välittämiseen. Tietojärjestelmien yhteensopimattomuus ja tiukat tietosuojavaatimukset rajoittavat nyt toimintaa, joka olisi sekä potilaan että yhteiskunnan edun mukaista.

Ellei tilanne muutu, vaarana on, että tietojen hallinnointi siirtyy potilailta kaupallisille yrityksille. Google avasi pari vuotta sitten Yhdysvalloissa Health-palvelun, jonka tarkoituksena on helpottaa lääkitys- ja terveystietojen siirtoa eri osapuolten välillä. Google tarjoaa

alustan, johon käyttäjä voi kirjoittaa tiedot lääkkeistään ja sairauksistaan. Jos potilas antaa luvan, sairaala voi lähettää testitulokset suoraan Health-tilille, josta muut sairaalat pystyvät lukemaan niitä.

Tällainen palvelu mahdollistaa monia uusia sovelluksia. Kun tiedot lääkkeistä, hoidoista ja diagnooseista ovat yhdessä paikassa, Googlen tekoäly pystyy tekemään niistä päätelmiä ja varoittamaan esimerkiksi lääkkeiden yhteisvaikutuksista tai turhista hoidoista. Googlen avulla potilaan on myös mahdollista kilpailuttaa lääketekittä: kuka tarjoaa halvimmalla juuri minulle sopivat lääkkeet? Voisiko jonkin lääkkeen vaihtaa halvempaan?

Ja kuin kaupan päälle Google saa tietää terveystilanteemme. Sähköpostit, tiedostot, hakukonetulokset ja kalenterimerkinnot sillä onkin jo ennestään.

Jotta terveystietoistamme ei tule kansainvälistä kauppatavara, alan kotimaisten toimijoiden on kehitettävä omia helppokäyttöisiä, hyödyllisiä ja turvallisia nettipalveluita. ■

PETTERI JÄRVINEN
tietokirjailija